

Jukka Hankamäki

Filosofia räjähti, tulevaisuus palaa

Vähä katekismus
filosofiselle anarkistille

**FILOSOFIA RÄJÄHTI,
TULEVAISUUS PALAA**

JUKKA HANKAMÄKI

***FILOSOFIA RÄJÄHTI,
TULEVAISUUS PALAA***

VÄHÄ KATEKISMUS

FILOSOFISELLE ANARKISTILLE

•

2015

Toinen, ajantasaistettu painos.
Tämän teoksen on vuonna 2005 ensijulkaissut
Like.

Copyright © 2015 Jukka Hankamäki

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-318-542-5

*Hyvän kirjan ääreen päästessänne teidän on kysyttävä itseltänne:
”Olenko valmis tekemään työtä australialaisen kaivosmiehen tavoin?
Ovatko kuokkani ja lapioni hyvässä terässä,
ja olenko itse hyvässä kunnossa, hihat kierrettyinä kyynärpäihin,
ilman hengästymisen oireita, malttavaisuus vireessä?”*

John Ruskin¹

SISÄLLYSLUETTELO

1. PROLOGI: ANARKISMIN OIKEUTUKSESTA	11
---	-----------

I ANARKISTISEN AJATTELUN AATEHISTORIA	15
--	-----------

2. ANARKISMI SOPEUTETTUNA: HISTORIAA	17
---	-----------

Perustojen kieltäminen ja myöntäminen	21
Järjelle vai Jumalalle?	23
Liikkeen hajoaminen ja jatkuva liike	25
Ristiriitoja seurakunnassa	27
Joukko-oppien tuolle puolen	30
Irtautuminen historiallisesta materialismista	33
Metafysiikkakritiikki	37

3. OMISTAMINEN, TYÖ JA VAPAAUS	41
---------------------------------------	-----------

Omistamisen kurjuus	41
Miksi työ on jobia?	43
Mikä työelämässä mättää?	47
Vapaus: valtioviisauden vedenjakaja	49
Onko ihminen henki vai renki?	51
Ensimmäinen ja toinen vapauden käsite	53
Kolmas vapauden käsite	55
Ajattelu itsensä ulkopuolella	57
Neljäs vapauden käsite	61

4. ANARKISMIN PASIFISTISUUS	65
------------------------------------	-----------

Miksi soditaan?	67
Aggressioiden alkuperä ja ajattelun tila	69
Valtio, väkivallan väline?	74

Räyhänpatsaita	76
Pyhä pommi: miksi filosofi ei voi käydä sotaa?	78
Peitsiraudan herkkyyys	81
”Jumala lentää kanssamme”	82
 5. KATUKIVIEN ALLA ON RANTAHIEKKAA: FUTURISMI JA ANARKISMIN FIKTIOT	 85
Utopistinen ajattelu	87
Luonnonvoimien ylittäminen	91
Ulkopuolisuus ja lainsuojattomuus	93
”Arvoisa kust’antaja...”	95
Amerikan anarkismi	98
Tähtipölyä ja komeetan leimahduksia	105
Tähtilippubrändin tähdenlento?	109
Aikamme supersankarit	111
 II NYKYAJAN POLIITTINEN ANARKISMI	 115
 6. ANARKISMIN UUSI TILAUS	 117
Kun yhteiskuntasopimus repesi	118
Mitä opimme optioista?	119
Kurjuuden generaattorit: globalisaatio ja internatsismi	122
Järjen napanuora	124
Suomi, anarkismin huipputuote	125
Kohti terroritekojen yhteiskuntaa?	127
 7. ANARKISMISTA ANARKIAAN	 130
Rakentava rikkominen	130
Aristoteleen anarkia	134
Nykyajan anarkistit	137

Pahamaineiset mahapaineiset	139
<i>Let's party</i>	141
Salonkikelpoista anarkismia, <i>s'il vous plait</i>	144
Miksi periaatteista vaietaan?	146
Anarkistiseksi anarkistiseksi!	150
 8. KUN ANARKISTIT POIKKEAVAT – YHTEENVETOA	 158
Valtion aggressio-olemus ja kapitalismin separaattori	158
Sosialististen anarkistien kirjavuus	160
Anarkokapitalistien ja libertaristien kriittisyys	163
Ultra-anarkismia kiteytettynä	164
Minanarkismia pähkinänkuoressa	166
Objektiivista tietoa anarkistisesta objektivismista	171
Eksistentiaalinen nykyanarkismi	176
Päätelmiä anarkosotalismista ja anarkokapitalismista	178
Sivistyksen ja kasvatuksen mahdollisuus	180
Tiet, jotka eivät vie minnekään	184
 III ANARKIAA FILOSOFIASSA, TIETEESSÄ	
<i>JA MEDIoidEN MAAILMASSA</i>	187
 9. ANARKISMIN KIELLETYT HEDELMÄT	 189
Aatteelliset aateliset	190
Feminismi ja Frankenstein	192
Onko anarkismiin varaa?	194
Filosofien tie vapauteen	196
Perifeeriset periaatteet	200
 10. VAPAUDEN FILOSOFIA	 202
Tieteelle uudet säännöt	203
Protestanttisen ajattelun alkuperästä	205

Nöyryys kuraan, kumous kunniaan!	207
Poliisin luoti sydämessä	209
Tieteellisen anarkian tärkeys	213
11. KÄÄRME TIEDON PUUSSA	215
Tieteen demarkaatio-ongelma	215
Rauhan hävittäjät	217
Akateemikoiden anarkismi	218
Tieteellisten seurapiiriasioiden koreografia: asiantuntijavalta	220
Kansainvälisyydessä filosofia ummehtuu	223
Filosofit eivät tarvitse lapsenvahteja	230
12. AVOIMUUDEN ANARKISMI	236
Väärää anarkismia: <i>"Peace for trees, please!"</i>	237
Nyrkki nousee netissä, anarkisti asuu vapaudessa	239
Kamanat kohottukohot, kynnykset alentukohot	241
Kryptistä anarkiaa	245
Nuo mainiot miehet avoimissa ohjaamoissaan	247
Nykyajan kaleeriorjat	249
13. TURVAYHTEISKUNNAN VANKINA	251
Kapitalismin ketjulompakkolinja ja varakkaat varkaat	252
Vapauksien vartiointi	253
Paradoksien partaalla	255
Turvallisuuden vaarallisuus	257
14. FILOSOFIA VAPAAKSI LAITOSKIERTEESTÄ	259
Filosofian juustonreiät	260
Skandaali filosofiassa: onnistuminen epäonnistumisessa	261
Suostuisinko nauramaan (kun se on niin helposti tarjolla)...	262
vai itkisinkö pesijöille saunaveet?	263

VIITTEET	264
-----------------	-----

LÄHTEET	277
----------------	-----

Kirjallisuus	277
--------------	-----

Verkojulkaisut	286
----------------	-----

Internet-sivut	286
----------------	-----

Sanomalehdet ja ajankohtaisjulkaisut	287
--------------------------------------	-----

Tv-ohjelmat, elokuvat ja äänitteet	287
------------------------------------	-----

Desinit in piscem.

Horatius²

1. Prologi: *Anarkismin oikeutuksesta*

”*Ihmisen vapaus on villikkovarsa. Ihmisen vapaus on kuin valkoinen ori, joka keväisin viedään saareen. Ihmisen vapaus on syksyinen tähtitaivas, ääretön ja ihmeellinen. Mutta jokaisena tähtikirkkaana yönä minä kysyn mielessäni: miksi te tähdet olette niin kaukana? Veljet! Sisaret! Filosofian tehtävä on tehdä ihmiset vapaiksi! Minulla on unelma, että eräänä päivänä kaikki filosofit ovat vapaita akateemisten rajoitteiden pakkopaidasta. Minulla on unelma, että eräänä päivänä kaikki filosofit, niin eksistentiaalisti kuin analyyttinenkin, niin muslimi niin kuin ateistikin, kävelevät käsi kädessä järjen ja vapauden satamaa kohden. Sillä ihmisen vapaus on sydänten säleverhojen metallinen sunsetfeeling. Ihmisen vapaus on tajunnan heikkoa sähkövirtaa, ihmisen vapaus on voima, jonka nimi on rakk...”* – BANG!

Näin kävi Suomen Anarkistiliiton kokouksessa, josta kannettiin äsken pois Jukka Hankamäen ruumis. Kun lopputulos on tiedossa, huomio kiinnittyy varsinaiseen asiaan. Mitä tapahtui tätä ennen? Mitä hän halusi sanoa? Näin hän puhui:

Kun analyyttinen systeemi filosofi ryhtyy tarkastelemaan anarkismia, hän koukistaa pikkusormensa ja panee hanhenmaksapalleronsa hetkeksi sivuun Café Kafkassa. Hän kysyy ensimmäiseksi: ”Onko anarkismilla oikeutusta? – Jag tvivlar på att legitimiteten för anarkismen.” Kun anarkisti itse tarkastelee anarkismia, hän pitää päivänselvänä, että anarkismilla on oikeutus, sillä se on hänen omansa, ja tämä seikka lähinnä vahvistaa anarkismin luonteen. Anarkismille on ominaista, ettei se kysy itsensä ulkopuolista oikeutusta.

Analyyttinen systeemi filosofi filosofoi lähellä valtaa. Hänen metodinsa tunnustaa liikaa periaatteita. Hänestä tulee yhtä huono anarkisti kuin tulee kalastaja siitä surkeasta onnenonkijasta, joka jää laiturille kertomaan loputonta kalajuttua siksi aikaa, kun oikeat kalamiehet narraavat vonkaleet vedestä. Jos analyyttinen filosofia

on pääasiallinen ja globaali filosofian laji ja jos analyttinen filosofia vaatii ”kypsää ja kaikinpuolista otetta”, on filosofin mahdotonta olla anarkisti. Siksi meidän pitäisikin kiittää akateemisen systeemi-filosofian kurinpidollista vaikutusta siitä, että maailmassa voi olla tilaus myös anarkismille. Mutta kääntyykö anarkismin ja näennäis-rationalistisen systeemifilosofian välinen rajanauha pakkausnaruksi sääntöyhteiskunnan vai vapaan ajattelun ympärille? Jos tulokseksi saadaan paketillinen filosofiaa, mitä jää sen ulkopuolelle?

Lähtökohtani on, että filosofia, joka sanoo olevansa ainoaa oikeaa filosofiaa ja väittää edustavansa eettistä universalismia tai perustaansa kysymätöntä rationalismia, tekee rajauksen, jonka tunnemme sisäänpäin lämpiävästä savusaunasta. Täten se hengittää häkää ja kumoo oman filosofisen statuksensa.

Filosofia, joka on tyytyväistä itseensä, joka rakentaa, joka luokittelee ja systematisoi, joka pyrkii oikeuttamaan itsensä sopivalla itsekritiikillä, joka vähä vähältä paikkaa, pelastaa ja kerää kokoon, joka tunnustaa asemansa puutteelliseksi kysymällä oikeutusta Suomen Akatemialta, Tieteellisten seurojen valtuuskunnalta tai opetusministeriöltä, niin tehdessään luovuttaa arvomäärittäjän tehtävänsä itsensä ulkopuolelle. Filosofia, joka *kiistää* anarkismin, menettää filosofian luonteen. Filosofia, joka *pyrkii oikeuttamaan* anarkismin, kumoo filosofian luonteen tunnustamalla ulkoisia auktoriteetteja. Väitteeni on, että filosofia on mahdollista vain *ei-filosofiana*, filosofiana ylivivattuna, kuten Heidegger asian ilmaisisi.³ Filosofia on mahdollista tieteellisen filosofian ulkopuolisuutena, jolloin filosofia on yhtä vähän filosofian tutkimista kuin anarkismi on anarkismin oikeuttamista.

Filosofian oikeuttaminen on aikamme tauti. ”Perusteltu mielihope” tarkoittaa yleensä samaa kuin yhtä mieltä oleminen. Se on puolustuksellisuutta. Mutta miksi filosofisia ajatuksia pitäisikään oikeuttaa historiaan, tieteen traditioihin tai auktoriteetteihin vedoten? Oikeuttamisen vaatimus ja pakko syntyvät halusta olla niin sanottu ”varsinainen filosofi”. Filosofin pahin pelko nimittäin on, ettei häntä hyväksyittäisi *oikeiden* filosofien joukkoon. Juuri tästä syntyy filosofian oikeuttaminen. Todellinen filosofi on kuitenkin sellainen, joka ei pyri oikeuttamaan itseään mitenkään – saati perustele mielipiteitään. Jo Friedrich Nietzsche (1844–1900) lausui, ettei mikään sellainen ole suuriarvoista, mikä pitää todistaa.⁴ Ihmisen pitää riittää itsenään.

Anarkisti on siis pesunkestävä kalamies. Tämä tosin edellyttää, ettei anarkisti koskaan *vaiita* olevansa kalamies saati samastu professionaaliseen kalastajakuntaan. Hän kalastaa ilman kalastuslupaa. Käytännössä ainoa mahdollisuus olla filosofi on ryhtyä elä-

mään anarkistina, mahdollisimman kaukana siitä, mikä jo tunnustetaan ”filosofiaksi” ja mille myönnetään palkintoja.

Näin on alustavasti luonnehdittu tämän kirjan filosofiakäsitystä. Asenne, josta anarkismi versoo, on aina sisältänyt huomattavaa filosofiaa. Palaankin aiheeseen pohdittuani ensin anarkismin aatehistoriaa, missä toimessa en pyri, se myönnettäköön, täydellisyyteen. Sen jälkeen koetan arvioida, kuinka anarkismi voisi jälleen auttaa myös filosofiaa itseään. – Kalaan siis!

I

Anarkistisen ajattelun aatehistoria

ANARKISTISEN AJATTELUN AATEHISTORIA

Filosofian ja anarkismin ihanteet ovat yhteiset. Molempien tavoitteina ovat älyllinen vapaus, kriittisyys ja totuudellisuus: pyrkimys pureutua perustoihin ja halu tavoittaa ajattelun juuret.

FT Jukka Hankamäki on kirjoittanut kirjan merkittävistä filosofiista, joita oma aika tai virallinen filosofia ovat vieroksuneet. Energinen ja tinkimättömän omaehtoinen teos avaa näköaloja anarkistisen ajattelun mahdollisuuksiin. Se tutustuttaa lukijan anarkismin filosofiaan ja historiaan sekä anarkismiin tieteessä ja tietoyhteiskunnassa.

Kirjoittaja esittää oivaltavia ajatuksia ja kysymyksiä muun muassa aikamme supersankareista, sodista ja terroriteoista, työelämän hurskastelevasta kurjuudesta, asiantuntijavallasta, turvayhteiskunnan kahlitsevuudesta ja filosofian laitostuneisuudesta.

Tästä kaikesta Hankamäki kirjoittaa pesunkestävän anarkistin tyyliin, humoristisesti ja ironisen haastavasti.

11.5, 32.01

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi